

Пројекат истраживања

ВРЕДНОВАЊЕ У ФУНКЦИЈИ
ОРГАНИЗАЦИЈЕ НАСТАВЕ
НА СИСТЕМСКИМ ОСНОВАМА

ВРЕДНОВАЊЕ У ФУНКЦИЈИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ НАСТАВЕ НА СИСТЕМСКИМ ОСНОВАМА

1. ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ

Свака делатност у којој желимо остварити оптималније резултате мора бити утемелљена на системским основама.

Поставља се врло озбиљно питање колико је настава као «најсистематичнији начин стицања знања» заиста системски заснован сазнајни процес. Кад постављамо ово питање, полазимо од дефиниције система под којим се подразумева укупност међусобно повезаних променљивих, тј. елемената који се налазе у интеракцији, при чему овај скуп може имати особине које не поседује ни један од конституишућих елемената, а такође и своје специфичне начине деловања (Р. Стојановић, 1975

Због специфичности педагошких процеса, у настави је врло тешко кватификовати неке одлике и односе. Зато се образовно-васпитни рад убраја у стохастичке системе у коме се све одвија на нивоу вероватности, а не на основама строге одређености. Наставник не може са сигурношћу процењивати да ли ученици прате или не прате излагање, а још мање се на сваком часу може остварити увид у то шта су ученици усвојили, а шта нису. (М. Вилотијевић, 1999).

1. 1. ЗНАЧАЈ ВРЕДНОВАЊА У МОДЕЛОВАЊУ НАСТАВЕ НА СИСТЕМСКИМ ОСНОВАМА

Настава у данашњој школи није организована као целовит сазнајни систем јер јој, по правилу, недостаје правовремена кључна карика – повратна информација. Педагошки рад у школи је више заснован на ентропијском него на системском приступу.

Традиционални систем вредновања са малим изменама траје неколико столећа. Говорећи о постојећем, традиционалном вредновању Ф. С. Бебели пише да би се садашње вредновање могло назвати „болесником образовања“. Традиционалном раду у школи одговара традиционални систем вредновања.

Вредновање би морало да прати сваки корак наставне и не само наставне активности. Сви видови рада у школи морају бити предмет вредновања јер без вредновања нема унапређивања педагошке и друге делатности. По завршетку часа ученици би морали знати на чему су, шта су научили, а шта нису добро савладали. Наставник би морао по завршетку часа имати слику знања својих ученика.

У анализи суштине и значаја вредновања Н. Сузић указује на неколико типова процене: предевалуацију, која се састоји у откривању знања и способности детета пре почетка процеса поучавања и учења, формативну која се односи на процес и развој способности током учења, дијагностичку која се изражава у идентификацији тешкоћа у стицању и примени знања и развијању способности и сумативну

евалуацију која обухвата мерење исхода учења. (Сузић, Педагогија за 21. вијек, 2005.)

Традиционалној настави одговара традиционално вредновање. Постојеће вредновање не може бити у функцији иновативне наставе. Напротив оно је постало „уско грло“ у примени иновативних модела наставног процеса. Зато с правом Н. Сузић указује да у вредновању интерактивног групног постигнућа треба примењивати поједине савременије модалитете као што је интергрупно, наставничково вредновање групних постигнућа и екстерно вредновање постигнућа групе. Примена иновативног модела интерактивног рада у малој групи тражи и савременији концепт вредновања ученикових постигнућа на које указује професор Н. Сузић. Вредновање треба не само да прати сваки корак активности ученика него мора да прати и дидактичко-методичка обележја појединих иновативних модела наставе.

Повратна информација је и управљачка полуга и мера којом се утврђује организованост наставе на системским основама. Све што је организовано жели да се дезорганизује, да се врати на претходно мање организовано стање и више од тога да се распадне и дође у стање хаоса. Мера „распаднутог стања“, стање хаоса изражава се ентропијом. Ентропија је „метар“ за мерење распада неког система. Континураним вредновањем и повратном информацијом отклањамо појаву ентропија у настави.

1.2. ЗНАЧАЈ ПОВРАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ У СИСТЕМУ ВРЕДНОВАЊА

Припадници различитих теорија учења различито су схватили и тумачили вредновање и повратну информацију. Чак и у оквиру једна теоријске концепције различито је понекад схватана повратна информација. Међу бијевистима значајан је, јер је био први, покушај Торндајка.

Скинер је отишао даље од свога претходника Торндајка уводећи категорију оперативног понашања, тј. одзива које емитује организам. То понашање, ако је пожељно, треба поткрепљивати. Сматрао је да повратна информација битно утиче на понашање људи.

Феликс Кубе (1965), немачки дидактичар, је покушао да потпуно кибернетизује дидактику тако што је основне дидактичке категорије превео на кибернетски језик. Настава је процес размене информација између одашиљача (наставника) и примаоца (ученика). Задатак је повратне информације да омогући потпуно прилагођавање количине и сложености садржаја могућностима примаоца (ученика). Улози повратне информације приписивали су огромну важност наглашавајући да је она одлучујући чинилац којим се може управљати наставним процесом.

Значајан допринос схватању повратне везе дала је Н. Ф. Тализина (1975) у својим радовима. Она наглашава да је функција повратне везе да региструје да ли се испуњава или не задати програм.

Повратна спрега и повратна информација се најчешће сматрају синонимима што не би требало олако прихватити. С. Керим истиче да је повратна спрега облик затвореног ланца међусобне повезаности активних елемената у неки систем чија

правилност и сталност успостављања омогућује нормално функционисање датог система.

Кибернетски опредељени педагози оправдано сматрају да у традиционалној настави нема оптималног преноса информација јер нема оптимално стабилних механизма који би одржавали динамичку равнотежу, нема потпуне повратне информације.

Сваки систем, па и настава као систем, може ефикасно да делује ако је структуриран и складу са законитостима својственим датом систему.

Делови система су инпут, трансформацијски процеси и аутпут (излаз, резултати). Примењено на школу као систем, инпут су уписани ученици, трансформацијски процес је образовно-васпитни рад, аутпут су свршени ученици са стеченим знањима, навикама и промењеним понашањем.

У настави постоји два типа комуникационих веза. У традиционалној настави комуникација редовно потиче од наставника, али у новије време тежи се да она потекне обрнутим правцем. У учењу путем откривања ученик је у активној позицији; он сагледава проблем и поставља питања. Ученик не добија готове информације већ до њих долази самостално; при постављању питања мора да буде мисаоно активан; најзад, постављање питања има велику мотивациону моћ.

Школа као систем има више подсистема, тј. релативно самосталних система, а најважнији међу њима је настава.

Други услов да повратна информација оствари своју функцију је да се поставе критеријуми за мерење резултата наставе. Тада ће моћи да се утврди у ком степену су остварени постављени циљеви.

2. ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Предмет истраживања је утврђивање улоге вредновања и заснивању наставе као целовитог сазнајног система.

Управљање системом врши се вредновањем и континуираним прибављањем повратне информације.

Вредновањем остварујемо увид у одвијање наставног процеса као и у остварене резултате педагошког рада у школи.

На основу повратне информације планира се одговарајући алгоритам мера којим се систем наставног рада преводи из једног нижег у више уређеније стање.

3. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ истраживања је да се утврди колико је настава у школи моделована на системским основама; да се утврди шта треба предузети да се наставни рад у школи моделује као целовит сазнајни систем рада; да се утврди која је улога вредновања и повратне информације у моделовању наставе на системским основама.

4. ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

Из постављеног циља као логички издвајају се следећи задаци истраживања:

Први задатак: утврдити у којој мери је настава у школи организована као целовит сазнајни систем рада у тоталу и према варијабли радно искуство, пол и ниво образовања испитаника.

Други задатак: утврдити какав је систем планирања и да ли се њиме на ваљан и поуздан начин утиче на моделовање наставе на системским основама у тоталу нашег истраживања.

Трећи задатак: истражити да ли се системом вредновања континуирано прибавља повратна информација о токовима и исходима наставног рада на основу којих је могуће управљати системом педагошког рада у школи.

5. ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА

Повезане са основним задацима постављене су следеће хипотезе истраживања:

Прва хипотеза: Настава у школи није организована на системским већ на ентропијским основама.

Друга хипотеза: Не постоји разрађен адекватан систем планирања којим би се наставни рад у школи континуирано преводио из мање уређеног у више организованије стање засновано на системским основама.

Трећа хипотеза: Вредновањем се не обезбеђује континуирана повратна информација на основу које би се настава моделовала на системским основама.

6. МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

Карактер наше теме је утицао на избор следећих метода истраживања:

2. Дескриптивна научно истраживачка метода (Сервеј поступак) и
3. Метода теоријске анализе.

Дескриптивна научно-истраживачка метода – Сервеј истраживачки поступак се користи за нормативни преглед који повезује два обележја проучавања и утврђивања норми, стандарда односно одређеног стања. Међутим Сервеј метод за разлику од обиче дескрипције односи се на научну анализу педагошких појава и откривања каузалних односа међу њима. Овај метод имплицира примену различитих инструмената као што су упитници, евидентне листе, чек листе, скале процене и различите врсте тестова. Применом ове методе биће прикупљени подаци о ставовима и мишљењима наставника у односу на системску заснованост наставе као целовитог сазнајног система.

Методом теоријске анализе се путем анализе и синтезе врши уопштавање на основу откривања битних веза и односа међу различитим варијаблама. Теоријска анализа је изузетно значајна метода у области научног истраживања. Наше разматрање системске заснованости наставног процеса и критичке анализе постојећег стања извршићемо применом ове методе. На основу анализе стања

идентификовања улоге повратне информације издвојићемо одређене факторе које смо поставили као задатке нашег истраживања.

7. МЕТОДЕ СТАТИСТИЧКЕ ОБРАДЕ

У одговору на постављене истраживачке задатке нужно ће бити применити различите статистичке поступке обраде - Хи квадрат тест , анализа варијансе и сл.

8. УЗОРАК ИСТРАЖИВАЊА

Основни скуп истраживања чиниће наставници и директори основних и средњих школа Дистрикта Брчко.

Узорак истраживања биће стратификованог једноставно-случајног карактера. Овим узорком ћемо допринети поузданости нашег истраживања јер ће по кључним обележјима личити на основни скуп (популацију) из којег је узет.